

UN POC D'HISTÒRIA

L'arribada a Mallorca del ball d'aferrat (balls centreeuropeus del XIX: valsos, polques, masurques,...) i la seva progressiva generalització durant la segona meitat de segle a les àrees urbanes, especialment entre les classes benestants, va fer que gradualment el ball de bot quedàs reduït a les zones rurals, situació totalment consolidada al darrer quart de segle. És en aquests moments quan sorgeix la denominació de "ball de pagès" que s'usa en alguns llocs per referir-se al ball tradicional, o la de "vestit de pagès" per referir-se a l'estàndard de la indumentària tradicional mallorquina. L'església catòlica, que s'havia manifestat en ocasions anteriors en contra del ball de bot, canvia ara d'actitud, perquè considera el ball d'aferrat un perill molt pitjor, donada la proximitat corporal de la parella balladora. Així, ara els sectors religiosos més integristes es convertiran en abanderats dels mateixos balls que abans combatien. En aquest nou context els balls dels quals parlem no desapareixeran sinó que perviuran convivint amb els balls nouarribats. I així, amb més o menys fortuna, tendran continuïtat fins arribar a l'actualitat.

Els moments més difícils foren les dècades compreses entre 1920 i 1960, on les noves generacions de l'època s'anirien abocant successivament a ritmes americans i anglosaxons (txarleston, foxtrot, tango, tx-txa-txa,...). Per primera vegada, i des dels inicis del XIX, el ball de bot no formarà part de la diversió de la majoria dels joves, sigui quina sigui la seva condició social, inclosa la pagesia. Passarà a tenir ara la consideració de ball de temps passats, "cosa de padrins", de vells. De forma purament testimonial la supervivència del ball de bot quedarà en mans de les agrupacions folklòriques, associacions dedicades a rememorar el ball, la música i la indumentària del segle anterior a través d'espectacles (1927 creació de Tall de Vermadors; 1929 Parado de Valldemossa; 1930 Aires de Muntanya, 1940 Aires Mallorquins, ..dades aproximades). Aquestes associacions, amb poc suport oficial durant la Segona República per la seva consideració de tradicionalistes i sovint vinculades a l'església, rebran una forta empenta durant la primera dècada de la dictadura franquista ja que el règim, identificat totalment amb la moralitat de l'ultracatolicisme, promourà aquests balls en comptes del ball d'aferrat, com ja havia succeït anteriorment. En una de les imatges que acompanyen aquest article s'hi pot veure la portada del disc d'una agrupació folklòrica on s'hi fa constar expressament el suport de l'organisme Educación y Descanso (1940 -1977), depenent de la confederació de sindicats franquistes. Paradoxalment doncs l'immobilisme de l'església i de la dictadura suposarà momentàniament una mica d'oxigen per la pervivència dels balls tradicionals. De la mateixa manera l'inici del turisme de masses a partir de la dècada dels 50 suposarà una altra petita empenta per a aquests grups, els quals trobaran en les actuacions als hotels i restaurants un altre espai on seguir desenvolupant la seva activitat, a més d'uns recursos econòmics per al grup i/o personals. Malgrat això, el ball de bot no sortirà de la seva situació gairebé marginal, i al carrer seguirà tenint escassíssima presència pel que fa a la participació.

Aquesta situació començarà a invertir-se a l'acabament de la dècada dels anys 60 i els inicis dels 70, i prendrà un caire més acusat en els anys següents (1977, 1978,..) moments de la transició política cap a la democràcia. En aquells temps la forta activitat de l'Obra Cultural Balear a favor de la llengua i la cultura pròpies, durà molta gent a inscriure's a cursos de ball tradicional, tant a la part forana ¹ (on l'Obra comptava amb moltes delegacions), com a Palma. Entre 1977 i 1990 es produirà una autèntica explosió de grups i escoles de ball, també en part propiciada per la innovació didàctica introduïda per l'Escola de Música i Danses de Mallorca de Bartomeu Ensenyat, que primarà l'ensenyament del ball a partir de punts o mudances de lliure execució, en comptes de fer-ho sobre la base de balls coreografiats.

valencians Al Tall que, juntament amb les peces de creació pròpia, sempre hi varen deixar espai per a una jota, un bolero o un romanço.

Tot aquest conjunt d'esdeveniments influenciarà fortament el món específic del ball de bot i, en iniciar-se la dècada dels 80, es produirà un canvi en el tractament de l'aspecte musical i en la manera d'executar les melodies. Són els anys en què naixeran dos grups mítics: Música Nostra i Sis-som, la música dels quals farà que s'omplín les places de balladors. Immediatament després altres formacions musicals (de menor entitat en aquells moments) també contribuiran a ampliar el panorama de les ballades populars: Aliorna, Sarau Alcudienc, Calitja, Marusa Cano, Coa Negra, Aires Sollerics, Revetla de Sant Antoni (d'on sorgirà posteriorment Al-Mayurqa), S'Estol des Gericó, Esclafits i Castanyetes, Marjal en festa,...i altres. A partir d'ara les **ballades populars obertes** començaran a disputar l'espai a les **mostres de ball** (actuacions) que executen els grups folklòrics, situació no exempta de polèmica entre els partidaris de moure's essencialment en un o altre sentit, vist que la gent estava acostumada a fer de simples espectadors en comptes de participar de la festa.

1926. Parella de balladors a Felanitx